

SOM1030 kasteel Vladeracken

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Naam: Kasteel Vladeracken, Kasteel van Geffen

Plaats: Nuland

Complextype: Kasteel

Datering: < 1500 – 1807

Beschrijving: Kasteel van de heerlijkheid Geffen, in de 16de eeuw in bezit van de familie van Vladeracken. Het complex bestond uit een hoofdburcht en een voorburcht omgeven door een ovale omgrachting.

Kaarten

Locatie

Bron: topografische gegevens in Geo-web, gemeente 's-Hertogenbosch

Luchtfoto

Bron: luchtfoto 2020 in Geo-web, gemeente 's-Hertogenbosch

AHN

Bron: AHN 3, maaiveld – hillshade

Kadastrale gegevens

Perceelsaanduiding kadaster	Geheel of deel van perceel	Eigenaar
NLD03 B04146	Geheel	Particulier
NLD03 B04147	Geheel	Bedrijf
NLD03 B04148	Geheel	Waterschap
NLD03 B04149	Deel	Particulier
NLD03 B04150	Deel	Gemeente
NLD03 B04151	Deel	Gemeente
NLD03 B02498	Geheel	Particulier
NLD03 B04749	Geheel	Particulier
NLD03 B02500	Geheel	Particulier
NLD03 B02499	Geheel	Particulier
NLD03 B02994	Geheel	Particulier
NLD03 B02433	Geheel	Particulier
NLD03 B04348	Geheel	Particulier
NLD03 E00244	Deel	Rijk
NLD03 B00096	Deel	Particulier

Bron: kadastrale gegevens in Geo-web, gemeente 's-Hertogenbosch

INVENTARISATIE

Landschappelijke en/of historische gegevens

In de middeleeuwen vormde de dorpen Nuland en Geffen één heerlijkheid. In Nuland stond, ongeveer 300m ten zuiden van de kerk, een kasteel dat meestal als 'het kasteel van Geffen' werd aangeduid. Dit kasteel kwam rond 1505 in handen van de familie van Vladeracken waarvan de leden onder meer in 's-Hertogenbosch vooraanstaande posities bekleedden. In de literatuur wordt meestal vermeld dat het kasteel rond 1500 is gebouwd maar nergens is duidelijk waarop dit jaartal is gebaseerd. Met name het wat hoger gelegen plateau van de hoofdburcht en oppervlaktevondsten uit de 14de eeuw kunnen er op duiden dat het kasteel (aanzienlijk) ouder is en mogelijk zelfs terug gaat op een motte.¹ Op basis van 18de en vroeg 19de eeuwse kaarten en enkele 18de eeuwse tekeningen is het mogelijk een globale indruk te krijgen van het complex. De hoofdburcht bestond uit twee haaks op elkaar gebouwde uit meerdere bouwdelen samengesteld vleugels. De gebouwen waren voorzien van diverse torentjes wat het geheel een monumentale uitstraling gaf. Aan de noordzijde bevond zich de toegang. Hier was een soort voorplein aanwezig van waar af een brug naar het noorden liep. De hoofdburcht was omgeven door een brede gracht. Dit is onder andere goed te zien op een gedetailleerde polderkaart uit 1793. Ten noorden van de hoofdburcht lag de voorburcht die bereikbaar was via een poortgebouw aan de westzijde. Dit poortgebouw lag in het verlengde van de Singel, de verbindingsweg in westelijke richting. De voor- en hoofdburcht waren omgeven door een ovaal lopende omgrachting, mogelijk zelfs een dubbele omgrachting. Op oude tekeningen is te zien dat de hoofdburcht duidelijk hoger lag dan de voorburcht en dat het eiland van de hoofdburcht geheel voorzien was van een stenen kademuur. Het kasteel, of in ieder geval de bebouwing op de hoofdburcht, is gesloopt in 1808. Mogelijk dat daarna nog een ruïne is overgebleven. De grachten werden in 1823 grotendeels gedempt. Op een tekening uit 1824 is het kasteel eiland te zien waarvan op dat moment alleen nog de ommuring deels bewaard is. Op de kadastrale minuut uit 1832 staat de ruïne van het kasteel aangeduid alleen lijkt de gracht rond de hoofdburcht hier smaller dan op de kaart uit 1793. In 1832 stond blijkbaar nog wel het poortgebouw overeind en een ander bijgebouw op de voorburcht.

Archeologische en bodemkundige gegevens

Het kasteelterrein ligt op in een dekzandgebied op de overgang van een dekzandrug in het westen naar een dekzandvlakte in het oosten. Op het terrein is nooit eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. In 1988 heeft Hans Janssen samen met een aantal kastelenskundigen een bezoek gebracht aan het terrein. Daarbij werd onder meer 14de eeuw materiaal verzameld.² In de jaren 2013-2017 kwam de dubbele omgrachting rond het zuidelijk deel van het kasteelterrein in het zicht na het ploegen van het terrein. Dit is onder meer goed te zien op een luchtfoto uit 2013. In 2017 werd door enkele leden van heemkundekring Nuweland een booronderzoek uitgevoerd op zoek naar de gracht van de hoofdburcht. Deze werd inderdaad in diverse boringen vastgesteld.³

¹ Vriendelijke mededeling Bas Aarts (mei 2020).

² Vriendelijke mededeling Bas Aarts (mei 2020).

³ Van Venrooij 2017A en 2917B.

Luchtfoto van de omgeving van het kasteel uit 2013. De grachten tekenen zich hierop als donkere banen af.
Bron: geoweb gemeente 's-Hertogenbosch.

Bouwhistorische gegevens

Er staan geen gebouwen meer op het terrein die een relatie hebben met het kasteel. De bebouwing die er nu staat, staat deels op de voormalige gracht, deels ter plaatse van de voorburcht.

Beeldmateriaal

Bron: kadastrale minuut 1832 in Geo-web, gemeente 's-Hertogenbosch

Uitsnede uit kaart van Nuland 1665 (collectie Gelders Archief 5486)

Cornelis Pronk (1701-1759) (collectie Rijksmuseum Amsterdam)

Cornelis Pronk (1701-1759) (collectie Rijksmuseum Amsterdam)

(naar) Cornelis Pronk (ca 1732)

(naar) Cornelis Pronk (ca 1732)

Brabant collectie 0825-041

Detail polderkaart door Joh. Camp uit 1782-1783, (collectie BHIC 8001-33b)

Lithografie, circa 1790 (Collectie BHIC 343-001346)

Brabant collectie 0825-043

Detail kadastrale minuut 1832

Verstoringsen

Over de fysieke kwaliteit van de resten van het kasteel is niets bekend. Voor zover bekend zijn hebben er geen grote verstoringen plaats gevonden. Ook de contouren van de grachten die op luchtfoto's herkenbaar zijn duiden er op dat de resten waarschijnlijk nog vrij intact in de bodem bewaard zijn gebleven.

Veldbezoek

Veldbezoek heeft plaatsgevonden op 9 oktober 2020. Daarbij is geconstateerd dat er een wandelroute (deels) rondom de voormalige grachten van het kasteel is aangelegd. Op enkele punten zijn informatieborden geplaatst met informatie over het kasteel.

Lage Kant

Op dit paneel ziet u een afbeelding van het kasteel Viaderacken dat hier heeft gestaan. Hierin het kasteel zijn archeologische vondsten gedaan. Het werd ontdekt dat er in de vroege middeleeuwen een versterking heeft bestaan, die is uitgebouwd tot dit kasteel. In de middeleeuwen werd het in het bezit van leden van de familie Van Wippsacker. Deze uit de Hertogenbosch afkomstige familie vervulde lange tijd allerlei functies in het Bossche stadsbestuur. Zij behoorden tot Haren van Geffen en bezaten de heerlijkheid Nuband. Na de val van Den Bosch in 1629 kwamen het kasteel en de heerlijkheid Nuband in handen van protestantse ingezetenen. In de eerste helft van de 19e eeuw zijn de laatste restanten gebouwd.

Het terrein is privé bezit
en daarmee niet toegankelijk voor publiek.

Situatie tijdens veldbezoek (foto: Ronald van Genabeek).

Risico op degradatie

Omdat het een particulier terrein betreft, dat deels gebruikt wordt als tuin en erf en deels als landbouwgrond, is het risico op degradatie van vooral de ondiepere sporen.

Voorstel vervolgonderzoek

Hoewel met name de fysieke kwaliteit van de archeologische resten in de ondergrond onduidelijk is, zijn er voldoende gegevens om op basis van de structuur en het reliëf in het veld het terrein aan te wijzen als archeologisch monument.

Literatuur

A. van den Bosch, 1995, Kasteel Vladeracken: een reconstructie. In: Spoorzoeker jrg. 8 (1995) nr 4, 2-8.

M. van Venrooij, 2017A, Verborgene sporen in het landschap. In: Spoorzoeker jrg. 30 (2017) nr.2, 23-27.

M. van Venrooij, 2017B, Verborgene sporen in het landschap (2). In: Spoorzoeker jrg. 30 (2017) nr.3, 35-38.

INTERPRETATIE

Wat:

- Uit historische landschappelijke en cartografische gegevens blijkt dat zich in de ondergrond de resten bevinden van het kasteel van Geffen, ook wel bekend als het kasteel van Vladeracken. Deze resten bestaan uit een hoofdburcht met meerdere vleugels en een voorburcht met bijgebouwen. Hoofd en voorburcht waren omgeven door meerdere grachten. De resten van het kasteel bestaan uit muren, vloeren, ophogingen, kuilen (water)putten, grachten, beschoeiingen, palen etc.
- Organisch vondstmateriaal is vooral aanwezig in de vorm van houtconstructies (o.a. brugpalen en beschoeiingen) en in grachtvullingen.

Waar:

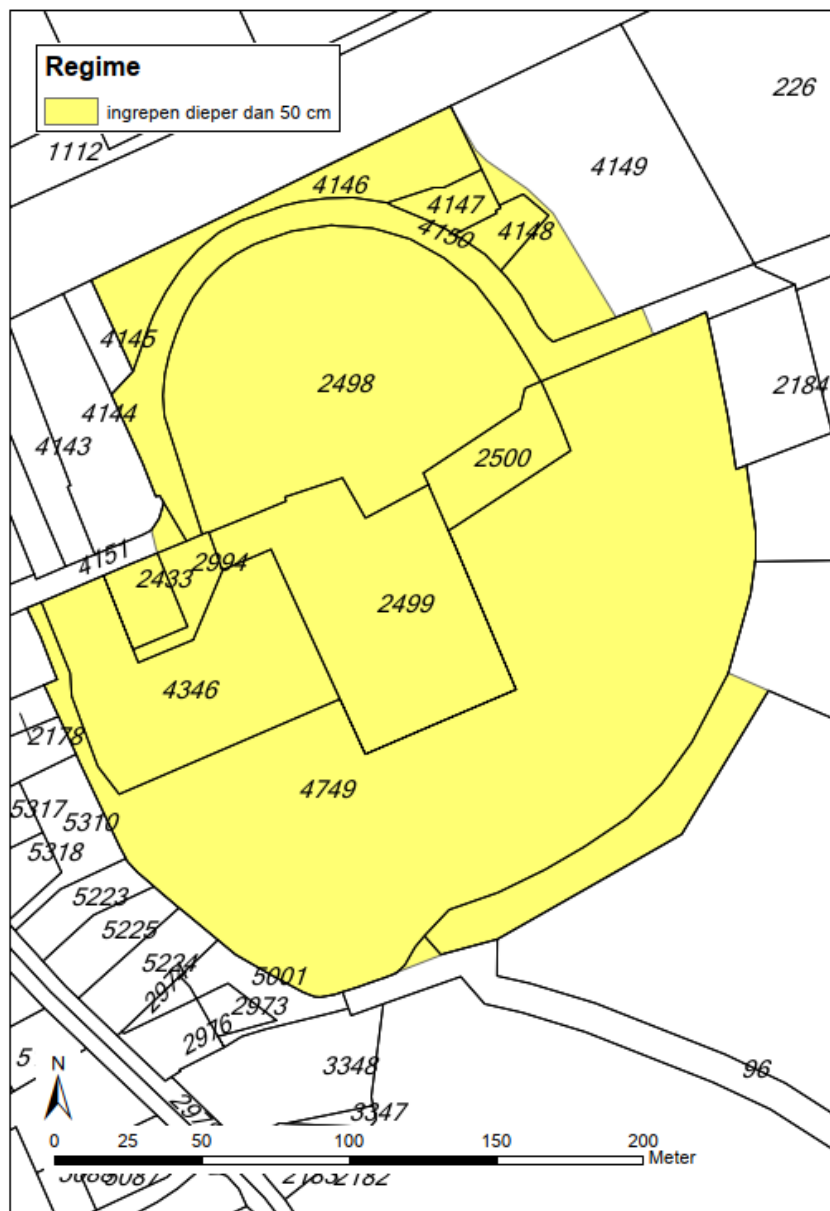
- De resten liggen binnen een halve meter onder het maaiveld aangezien op luchtfoto's de verkleuringen van de grachtvullingen herkenbaar zijn. Mogelijk dat muurwerk plaatselijk wel dieper is weggebroken.
- De onderkant van het archeologisch niveau is onbekend maar kan gezien de aanwezigheid van zwaar muurwerk en diepe grachten enkele meters bedragen.
- De begrenzing van het monument is vast te stellen op basis van het verloop van de grachten, die op oude kaarten en luchtfoto's herkenbaar zijn. Omdat de breedte van de grachten op oude kaarten kleiner kan zijn dan de oorspronkelijke breedte wordt de begrenzing iets ruimer genomen waarbij zoveel mogelijk bestaande perceelsgrenzen worden gehanteerd.

WAARDERING

Conform de KNA-systematiek.

Waarden	Criteria	Waardering	Onderbouwing
Beleving	schoonheid	ja	De contouren van het kasteelterrein zijn nog herkenbaar door het verloop van sloten (resten van grachten) en percelering en het wegenpatroon (rond het kasteel).
	herinneringswaarde	ja	De resten herinneren aan het bekende kasteel van Nuland
Fysieke kwaliteit	gaafheid	3	Gaafheid is moeilijk te bepalen maar zal vanwege de geringe mate van verstoring (vermoedelijk) goed.
	conservering	3	Organische resten zijn waarschijnlijk goed bewaard gebleven in de grachten
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	2	Zeldzaamheid scoort gemiddeld aangezien er relatief veel kastelen uit de late middeleeuwen en vroege nieuwe tijd bewaard zijn gebleven zowel archeologisch als in de vorm van gebouwen. De compleetheid van het complex (inclusief voorburch) maakt de zeldzaamheid gemiddeld.
	informatiewaarde	3	Informatiewaarde scoort hoog aangezien er weinig bekend is over dit kasteel. We weten vrijwel niets over de exacte ouderdom en de vroegste geschiedenis.
	ensemblewaarde	3	De ensemblewaarde scoort hoog het een complex betreft van hoofdburcht en voorburcht en een duidelijke relatie heeft met de ontwikkeling van het dorp Nuland
	representativiteit	3	Representativiteit scoort hoog aangezien dit een goed voorbeeld betreft van een laat-middeleeuws kasteelcomplex dat een relatie heeft met de stedelijke elite van 's-Hertogenbosch

SOM1030 kasteel Vladeracken

Binnen het monument is één vrijstellingsregime van toepassing

- Binnen het gehele monument is voor alle ingrepen waarbij de ondergrond dieper dan 50 cm onder het huidige maaiveld wordt geroerd of grond wordt opgebracht een omgevingsvergunning noodzakelijk. Tot de vergunningplichtige ingrepen horen alle graafwerkzaamheden waaronder: ophogen, dempen van waterlopen, egaliseren, aanleggen of vernieuwen van drainage, diepploegen, planten van grote bomen, uitfrezen van stobben en uitgraven van watergangen. Het schonen van watergangen en maaien is niet vergunningplichtig mits de ondergrond niet wordt geroerd.